

ΤΟ ΚΗΡΥΓΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Ἀριθμός 43

ΚΥΡΙΑΚΗ Ε' ΛΟΥΚΑ

01-11-2026

Συνεχίζεται, ἀδελφοί μου, ἡ ἀναφορά μας στά λειτουργικά βιβλία τῆς Ἐκκλησίας μας.

ΤΟ ΠΡΟΦΗΤΟΛΟΓΙΟ. Αὐτό περιέχει τίς περικοπές τῶν βιβλίων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης πού διαβάζονται στίς Ἐκκλησίες. Ἡ Παλαιά Διαθήκη προετοιμάζει τούς πιστούς, γιά τή σωτηρία πού ἔφερε ὁ Χριστός στόν κόσμο. Τό περιεχόμενο αὐτοῦ τοῦ βιβλίου ἔχει συγχωνευθεῖ στά ἄλλα λειτουργικά βιβλία (Μηναῖα, Τριώδιο, Πεντηκοστάριο), γιά διευκόλυνση τῶν ἀναγνωστῶν καί δέν ἐκδίδεται αὐτοτελῶς. Συγκεκριμένα, στούς ἑσπερινούς τῶν ἑορτῶν διαβάζονται τρία Παλαιοδιαθηκικά ἀναγνώσματα καί στούς ἑσπερινούς τῶν καθημερινῶν τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς δύο (Γένεση – Παροιμίες). Κατά τή Μεγάλη Ἑβδομάδα διαβάζονται ἀπό τά βιβλία τῆς Ἐξόδου, τοῦ Ἰώβ καί τοῦ Ἰεζεκιήλ. Στούς ἑσπερινούς τῶν μεγάλων ἑορτῶν Πάσχα, Χριστουγέννων καί Θεοφανείων ἀναγιγνώσκονται περισσότερες καί ἐκτενέστερες περικοπές γιά προπαρασκευή τῆς ἑορτῆς.

ΤΟ ΨΑΛΤΗΡΙΟ. Αὐτό τό σπουδαῖο βιβλίό περιέχει 150 Ψαλμούς, οἱ περισσότεροι τῶν ὁποίων εἶναι τοῦ προφητάνακτος Δαβίδ ἀπό τήν ἐποχή τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Αὐτό τό βιβλίό στά δύσκολα χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας ἦταν ἡ παιδεία τῶν ἑλληνοπαίδων. Γιά τήν λειτουργική χρήση τό βιβλίό αὐτό διαιρεῖται σέ εἴκοσι τμήματα (καθίσματα). Κάθε καθίσμα ἔχει τρεῖς στάσεις καί κάθε στάση περιλαμβάνει 1 - 5 Ψαλμούς. Στήν ἀκολουθία τοῦ Ὁρθροῦ στιχολογοῦνται δύο καθίσματα καί στόν ἑσπερινό ἕνα. Τό Ψαλτήριό ἀποτελεῖ τό κέντρο ὅλων τῶν Ἀκολουθιῶν, λόγῳ τοῦ κατανυκτικοῦ καί προσευχητικοῦ του περιεχομένου. Σέ αὐτό τό βιβλίό περιέχονται καί οἱ ἑννέα βιβλικές ᾠδές, πού ἀποτελοῦν δομικό στοιχεῖο τοῦ Ὁρθροῦ (Στοιχεῖα Λειτουργικῆς, Α' Λυκείου). Οἱ περισσότεροι πνευματικοί τό προτείνουν στά πνευματικά τους παιδιά νά διαβάζουν ἀπό λίγο κάθε ἡμέρα, γιά πνευματική τους ἐνίσχυση. Τό πρέπον γιά τούς πιστούς εἶναι νά τό διαβάζουν ἀπό τό πρωτότυπο κείμενο καί ἀπό τή μετάφραση γιά τήν κατανόησή του.

ΤΟ ΕΥΧΟΛΟΓΙΟ. Αυτό τό λειτουργικό βιβλίο περιέχει τή συλλογή όλων τῶν εὐχολογικῶν κειμένων τῆς Θείας Λατρείας, τῶν λειτουργιῶν δηλαδή, τῶν ἀκολουθιῶν τῶν μυστηρίων καί τῶν ἱερῶν τελετῶν, ὅπως π.χ. τῶν ἐγκαινίων τῶν ναῶν καί πολλῶν ἄλλων, καθῶς καί τίς περιστατικές λεγόμενες εὐχές, ὅπως τῆς ἀνομβρίας, τῆς σπορᾶς κ.ἄ.. Στά κείμενά του διατυπώνεται ἄριστα ἡ πίστη τῆς Ἐκκλησίας στόν Τριαδικό Θεό. Τό Εὐχολόγιο στήν ὁλότητά του ὀνομάζεται Μέγα Εὐχολόγιο. Τό παλαιό Ἀγιασματάριο, μέ λιγότερες εὐχές, ἐμπλουτίστηκε μέ νέες εὐχές καί ἀκολουθίες καί ὀνομάζεται Μικρό Εὐχολόγιο. Γιά πρακτικούς λόγους τό Μέγα Εὐχολόγιο διαιρέθηκε σέ μικρότερες συλλογές πρός διευκόλυνση τῶν λειτουργῶν ἀνάλογα μέ τόν ἱερατικό τους βαθμό. Ἔτσι προέκυψε:

α) **Τό Διακονικό** γιά τούς διακόνους, πού περιέχει ὅσα λέγει ὁ διάκονος κατά τήν Θεία Λειτουργία καί τίς λοιπές ἀκολουθίες. β) **Τό Ἱερατικό.** Σέ αὐτό περιέχονται οἱ τρεῖς βυζαντινές λειτουργίες, ὁ ὄρθρος, ὁ ἔσπερινός, οἱ εὐχές τῆς γονυκλισίας τῆς Πεντηκοστῆς, ἡ ἀκολουθία τοῦ Μεγάλου ἁγιασμοῦ καί ἄλλα συναφῆ, ὅσες δηλαδή ἀκολουθίες τελεῖ ὁ ἱερέας στό ναό, κυρίως σέ σύνδεσμο μέ τή Θεία Λειτουργία. γ) **Τό Ἀρχιερατικό ἢ Τακτικό.** Αὐτό περιέχει τίς λειτουργίες, τίς χειροτονίες καί ἄλλες ἀκολουθίες καί εὐχές χρησιμοποιούμενες ἀπό τόν Ἀρχιερέα. Πρῶτο τέτοιο δείγμα Ἀρχιερατικοῦ ἔχουμε τό εὐχολόγιο τοῦ Σεραπίωνα τόν 4^ο αἰῶνα. Ἄλλα λειτουργικά βιβλία, προερχόμενα ἀπό τό Μέγα Εὐχολόγιο, γιά τόν ἱερέα εἶναι καί οἱ μικρότερες ἐξ ἀπόψεως περιεχομένου ἐκδόσεις, ὅπως ἡ ἀκολουθία τοῦ Βαπτίσματος, τοῦ Γάμου, τῆς Νεκρωσίμου ἀκολουθίας, ἐπίσημες Δοξολογίες κ.ἄ..

ΤΟ ΩΡΟΛΟΓΙΟ ΤΟ ΜΕΓΑ. Τό βιβλίο «τῶν ὥρῶν», δηλαδή τῶν ἀκολουθιῶν τοῦ νυχθημέρου, πού μέ τήν εὐρύτερη ἔννοια ὅλες ὀνομάζονται ὥρες (ἐννοεῖται προσευχῆς). Τό πρῶτο σωζόμενο ὠρολόγιο εἶναι στόν κώδικα τῆς Μονῆς Σινᾶ τόν 9^ο αἰῶνα. Στό βιβλίο τοῦ Ὁρολογίου περιέχονται οἱ ἀκολουθίες τοῦ Ἑσπερινοῦ, τοῦ Ἀποδείπνου, τοῦ Μεσονυκτικοῦ, τοῦ Ὁρθρου καί οἱ Ὁρες Α', Γ', ΣΤ', Θ'. Περιέχονται, ἐπίσης, τά Ἀπολυτίκια καί Κοντάκια τῶν ἀκινήτων ἑορτῶν, τοῦ Τριωδίου, τοῦ Πεντηκοσταρίου, τά ἀναστάσιμα Ἀπολυτίκια, τά Θεοτοκία καί οἱ Ὑπακοές τῆς Ὀκτωήχου. Στό βιβλίο τοῦ Ὁρολογίου περιέχονται ἀκόμα ἡ ἀκολουθία τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου μέ τούς Χαιρετισμούς στήν Ὑπεραγία Θεοτόκο, οἱ δύο Παρακλητικοί Κανόνες πρός τιμήν Της, ἡ ἀκολουθία τῆς Θείας Μεταλήψεως, ὁ ἱκετήριος κανόνας στόν Ἰησοῦ Χριστό, στόν Ἄγγελο, οἱ 24 οἴκοι στήν Ἁγία Τριάδα, στόν Τίμιο Σταυρό καί ἄλλες ἀκολουθίες. Τέλος, περιέχει τό Σύμβολο τῆς Πίστεως, τήν σύνοψη ἱερῶν

κανόνων ὡς καί παράγγελμα τοῦ Μεγάλου Βασιλείου πρὸς τὸν ἱερέα, τίς ἡμερομηνίες τῆς μνήμης τῶν Ἁγίων καθὼς καί τὰ Πασχάλια.

Η ΟΚΤΩΗΧΟΣ. Αὐτό εἶναι ὑμνολογικὸ βιβλίον πού περιέχει τὰ τροπάρια, στιχηρά, κανόνες κ.λ.π. τῶν Κυριακῶν κατὰ τοὺς ὀκτῶ ἤχους. Ὁκτῶ δηλαδή ἀναστάσιμες ἀκολουθίες (μικρὸς ἑσπερινός, μέγας ἑσπερινός, κανόνας μεσονυκτικοῦ, ὄρθρος, μακαρισμοί), πού εἶναι συντεθειμένες κατὰ τοὺς ὀκτῶ ἤχους τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς καί ἀνακυκλοῦνται κάθε ἔτος, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τὴν πρώτη Κυριακὴ μετὰ τὸ Πάσχα (τοῦ Θωμᾶ). Παράλληλα μέ τὴν διαδοχὴ τῶν ἤχων βαίνει καί ἡ σειρά τῶν ἑνδεκα ἀναστασίμων ἐωθινῶν Εὐαγγελίων τοῦ ὁρθροῦ τῶν Κυριακῶν. Περιέχονται, ἐπίσης, τὰ ἑνδεκα ἐξαποστειλάρια, ποίημα Κωνσταντίνου Ζ' τοῦ Πορφυρογεννήτου, καί τὰ ἑνδεκα ἐωθινὰ Δοξαστικά, ποίημα Λέοντος ΣΤ' τοῦ σοφοῦ. Ἡ σύνθεση τῆς Ὁκτώηχου ἀποδίδεται στὸν Ἅγιο Ἰωάννη τὸν Δαμασκηνό (Η' αἰῶνας). Ὑπάρχουν, ὅμως, καί παλαιότεροι ἢ νεώτεροι, ἀνώνυμοι ἢ ἐπώνυμοι, ὅπως τοῦ Μητροφάνους Σμύρνης κ.ἄ.. Ἡ Ὁκτώηχος, μαζί μέ τὸ Ψαλτήριον, κατὰ τὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας, χρησίμευαν ὡς διδακτικὰ βιβλία γιὰ τὴν ἐκμάθησιν τῆς ἀνάγνωστος. Πρῶτος συντάκτης τῆς Ὁκτώηχου ἀναφέρεται ὁ Σεβῆρος Ἀντιοχείας [Ε'- ΣΤ' αἰῶνας] (καθηγητῆς Ἰω. Φουντούλης). ἢ **Η ΠΑΡΑΚΛΗΤΙΚΗ.** Ὑμνολογικὸ καί αὐτὸ βιβλίον πού περιέχει τὴν Ὁκτώηχον, τὴν ἀκολουθίαν δηλαδή τῶν Κυριακῶν διευρημένη γιὰ ὁλόκληρην τὴν ἐβδομάδα, πάλι κατὰ τοὺς ὀκτῶ ἤχους. Οἱ ἡμέρες τῆς ἐβδομάδας εἶναι ἀφιερωμένες ὡς ἐξῆς: Ἡ Δευτέρα στοὺς Ἀγγέλους μέ τοὺς κατάλληλους ὕμνους, ἡ Τρίτη στὸν Τίμιον Πρόδρομον, ἡ Τετάρτη καί ἡ Παρασκευὴ στὸν Τίμιον Σταυρὸ τοῦ Κυρίου, ἡ Πέμπτη στοὺς Ἀποστόλους καί τὸν Ἅγιο Νικόλαον καί τὸ Σάββατον στοὺς Μάρτυρας καί στοὺς κεκοιμημένους. Καί αὐτὲς οἱ κατὰ τοὺς ὀκτῶ ἤχους ὅμοιες ἀκολουθίες ἀνακυκλοῦνται καθ' ὅλον τὸ ἔτος καί ψάλλονται κατὰ τὸν ἑσπερινὸν καί τὸν ὄρθρον, ὅταν δέν εἶναι ἑορτὴ ἢ μνήμη ἑορταζομένου Ἁγίου. Τίς λοιπὲς ἡμέρες συμψάλλονται μέ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Μηναίου, τοῦ Τριωδίου ἢ τοῦ Πεντηκοσταρίου σύμφωνα μέ τίς ὁδηγίας τοῦ Τυπικοῦ. Τὸ περιεχόμενον τῆς Παρακλητικῆς εἶναι ποικίλης προέλευσης καί ποιότητος, διαφόρων ἐποχῶν καί διαφόρων ὑμνογράφων ἀνωνύμων ἢ ἐπωνύμων. Ἐπωνύμως φέρονται τροπάρια καί κανόνες τῶν ὑμνογράφων Θεοφάνους καί Ἰωσήφ. Γενικῶς, σέ ἓνα λειτουργικὸ βιβλίον ἐμπεριέχεται ἡ «Ὁκτώηχος ἢ μεγάλη ἢ Παρακλητικὴ» (καθηγητῆς Φουντούλης).

Θά συνεχίσουμε, ὅμως, σύν Θεῷ, στό ἐπόμενο κήρυγμα. **ΑΜΗΝ!**